

DOMINGU III KUAREZMA – TINAN C

Tema

Iha etapa datoluk ita-nia dalan ba Páskua ita simu bolun, dala ida tan, atu hanoin filafali itania ezisténsia. Tema fundamentál liturjia ohin nian mak “konversaun”. Tema ida-ne’e liga ho tema libertasaun nian: Maromak libertadór propoin mai ita transformasaun ba ema foun, livre husi moris atan ba egoízmu no salan, atu ita bele manifesta moris nakonu, moris mai husi Maromak.

Iha *Evanjelu* nia laran, ita hetan konvite ida ba transformasaun radikál ezisténsia nian, mudansa mentalidade nian, atu t ita-nia moris tau iha sentru Maromak nia valór sira nu’udar prioridade fundamental. Se ida-ne’e la akontese, Jezús dehan, egoízmu mak sei kontrola ba beibeik ita-nia moris no nia sei lori ita ba mate.

Leitura daruak fó hanoin mai ita katak kumpre ritu esternu sira no mamuk la’ós buat importante ida; buat ne’ebé importante mak adezaun loos ba Maromak, vontade atu aseita ninia proposta salvasaun nian no moris ho Nia iha komuñaun íntima.

Leitura dahuluk ko’alia mai ita kona-ba Maromak ne’ebé la suporta injustisa sira no katak Nia nafatin prezente iha sira ne’ebé luta ba libertasaun. Maromak libertadór ida-ne’e mak eziye husi ita luta permanente ida hasoru buat hotu ne’ebé hahata/eskraviza ita no impede moris nakonu nia manifestasaun.

LEITURA I – Ex 3,1-8a.13-15

Parte dahuluk livru “Êxodo” (Ex 1-18) nian apresenta mai ita “tradisaun” lubuk ida kona-ba libertasaun husi Ejitu: nia haktuir Jahwéh nia iniciativa, ne’ebé rona ebreu atan sira nia halerik no sente laran-sadia ba sira (kf. Ex 2,23-24).

Testu ohin nian apresenta mai ita Moisés nia bolun, hetan konvite atu halo sai vizivel libertasaun ne’ebé Jahwéh atu lori to’o rohan. Tempu ruma molok, Moisés husik Ejitu no hetan abrigu iha rai-fuik Sinai, tanba nia oho tiha ema Ejitu ida ne’ebé trata atu ebreu ida (dalan rai-fuik nian mak dalam normál opozisaun nian ba faraó nia políтика hanesan istória seluk tempu ne’ebá nian hato’o mai ita); tribu ida beduínu sira nian mak simu nia, hafoin nia kabén no halo ninia moris, iha esperiénsia kalma no hakmatek nia laran, liutiha insidente ne’ebé halakon tiha ninia karreira iha aparellu administrativu Ejitu nian (kf. Ex 2,11-22). Iha ninia moris dame nian ne’e mak Jahwéh hatudu An ba nia, halo Moisés la hakmatek no haruka nia ba misaun iha Ejitu.

MENSAJEN

Afirmasaun “Jahwéh hasai Israel husi Ejitu” mak profisaun primitiva fiar Israel nian. Ne’e mak hahalok fundamental fiar israelita nian, deskoberta ida ne’e mak sai sentru leitura ne’e nian.

Testu fahe ba parte rua. Iha ida uluk (vers. 1-8), ita iha relatu kona-ba Moisés nia vokasaun. Kontestu mak teofania sira nian (Maromak nia manifestasaun sira): “Na’i nia anju”, ahi (vers. 2-3), Maromak nia kbiit boot, santidade no naran boot (vers. 4-5), Maromak nia apresentasaun, sentimentu ta’uk ne’ebé ema koko iha Maromak nia oin (vers. 6); no Maromak hatudu an atu “kompromete” Moisés, hodi haruka nia iha misaun (vers. 7-8) no

halo nia sai instrumentu libertasaun nian. Nune'e ita hatene momoos katak Moisés nia bolun mak inisiativa Maromak libertadór nian, ne'ebé hakarak salva nia Povu. Maromak hala'o nia obra iha ema nia istória liuhusi ema sira ne'ebé iha fuan laran-luak no disponivel, ne'ebé aseita ninia dezafiu sira.

Iha parte daruak (vers. 13-15), apresenta revelasaun Maromak nia naran nian (nu'udar sinál ne'ebé konfirma katak Maromak mak bolu no haruka Moisés iha misaun): "Ha'u mak ha'u". Naran ida ne'e subliña Maromak nia prezensa kontínua iha nia Povu nia vida, prezensa moris no dinámika, iha tempu presente no futuro, nu'udar libertasaun no salvasaun. Ho forma ne'e, israelita sira deskobre katak Jahwéh horik iha tentativa humana hotu libertasaun nian no gia prossesu, nune'e povu ida ne'ebé sai vítima opresaun nian bele hetan moris livre no ksolok. Ba Israel nia fiar, Jahwéh la dobra liman iha opresaun nia oin; maibé hahú prossesu naruk ida intervensaun nian iha istória ne'ebé tradús iha libertasaun no moris ba povu ida ne'ebé molok hetan kondenasaun ba mate.

Ba Israel, "Êxodo" sai modelu no paradigma libertasaun hotu nian. Husi esperiênsia idane'e, Israel deskobre Maromak libertadór nia pedagojia no hatene katak Jahwéh moris no atua iha istória humana, liuhusi ema sira ne'ebé luta ba mundu ida di'ak liután. Israel deskobre – no haktuir mai ita mós – katak, buat ne'ebé hanehan no harahun ema la tama iha Maromak nia planu; no bainhira iha ema rumaluta atu sai livre no haksolok, Maromak hamutuk ho ema ne'e no hala'o obra ho nia. Iha libertasaun husi Ejitu, israelita sira – no liuhusi sira, umanidade tomak – deskobre realidade Maromak nian nu'udar maksoin no libertadór.

LEITURA II – 1 Cor 10,1-6.10-12

Iha mundu gregu, templu sira mak matadouru prinsipál atu oho balada sira. Ema oferece balada sira ba maromak sira no oho sira iha templu. Parte ida balada nian sunu tiha no parte seluk pertense ba amlulik sira. Maibé iha nafatin na'an restu ne'ebé pesoál sira fa'an. Na'an restu sira bele hetan iha banka sira merkadu nian, populasaun sira sosa no sai ai-han. Buat sira-ne'e lori kestaun ba sarani sira: sosa na'an sira-ne'e no han – hanesan ema halo – ne'e katak halo parte iha kultu lulik nian. Ne'e bele ka lae? Ne'e mak kestaun ne'ebé halo sarani "Corinto" nian la hakmatek.

Ba kestaun ida-ne'e, Paulo hatán iha 1 Cor 8-10. Nia resposta ita hetan naruk versíkulu ruanulu (kf. 1 Cor 8,1-13 no 10,22-29): tanba lulik sira la'ós buat ida, la buat ida atu han na'an ne'e. Maibé, ita tenke evita eskandaliza ema fraku sira: se iha perigu ida-ne'e, evita atu han na'an ne'e.

Paulo aproveita pontu ida ne'e atu haluan liután nia hanorin: han ka la han na'an hasa'e ba lulik sira la'ós importante; importante mak la monu filafali iha idolatria no iha vísiu anteriór sira; important emak haka'as an atu moris ho seriedade iha komuñaun ho Maromak.

MENSAJEN

Nu'udar exemplu, Paulo apresenta Maromak nia Povu nia istória iha Testamento Tuan. Maromak già israelita sira ho kalohan, sira liu husi Tasi Mean, tasi libertadór, sira hotu han maná hanesan no hemu bee husi fatuk hanesan "katak Kristu" (Paulo foti inspirasaun husi tradisaun rabínika tuan ne'ebé dehan katak fatuk iha Nm 20,8 la'o tuir Israel iha nia dalan iha rai-fuik; no, ba Paulo, fatuk ne'e mak símbolu Kristu nian, eziste molok, iha ebreu sira nia dalan ba liberdade); maibé ida-ne'e la evita atu sira barak mate iha rai-fuik, tanba sira nia fuan la hamutuk ho Maromak no monu ba tentasaun lulik ka maromak seluk sira nian.

Nune'e mós sarani sira "Corinto" nian, maski simu ona Batizmu no partisipa iha Eukaristia, sira la iha garantia salvasaun nian: la to'o halo tuir ritu sira, la to'o liafuan sira. Maski

kumpre regra sira, sakramentu la'ós májiku: la signifika buat ida no la realiza buat ida se la iha adezaun loloos ba Maromak nia vontade. Ba “Corinto” sira ne’ebé “forte” no “autosuficiente”, Paulo fó hanoin: buat ne’ebé fundamental mak moris fiar nian, la’ós han ka la han na’an hasa’e ba lulik sira; maibé moris vida koerente ho ezijénsia Maromak nian no moris iha komuñaun loos ho Maromak .

EVANJELLU – Lc 13,1-9

Evanjellu nia kontestu mak Jezús nia “viajen” ba Jerusalém (kf. Lc 9,51-19,28). Ne’e mak dalan espirituál ida liufali dalan jeográfiku, ne’ebé Jezús halo ho ninia eskolante sira hamutuk ho nia. Durante dalan ida-ne’e, Jezús prepara sira atu komprende no asume valór sira Reinu nian (maski Jezús nia liafuan dirije ba ema lubun boot, hanesan kazu ohin nian, eskolante sira ne’ebé hale’u nia mak destinatáriu uluk liu). Jezús pretende katak hotu tiha dalan ida-ne’e, eskolante sira preparadu ona atu kontinua Ninja obra no lori Ninja proposta libertadora ba rai tomak.

Testu ohin nian mak konvite boot konversaun nian ba Reinu, dirije ba ema lubun boot no ba eskolante sira hotu ne’ebé hale’u Jezús.

MENSAJEN

Testu apresenta parte rua lahanesan, maibé ho tema ida de’it: konversaun. Iha parte dahuluk (kf. Lc 13,1-5), Jezús temi exemplu istóriku rua ne’ebé ita la hatene loloos oinsá (Pilatos oho patriota judeu rumá no torre ne’ebé monu besik pixina Siloé nian). Flávio Josefo, istoriadór boot sékulu I nian, haktuir oinsá Pilatos oho judeu rumá ne’ebé halo revolta iha Jerusalém. Ida-ne’e mak exemplu Jezús temi? Ita la hatene. Ita mós la hatene buat ida kona-ba torre Siloé ne’ebé monu, no tuir Jezús oho ema na’in 18... Maski nune’e, Jezús nia konkluzaun kona-ba kazu rua ne’e klaru liu: sira ne’ebé mate iha dezastre la aat liufali sira ne’ebé la hetan mate. Nune’e nia la simu doutrina judaika retrubuisaun nian ne’ebé dehan katak sira ne’ebé hetan dezastre halo salan boot rumá. Iha kazu ida-ne’e, doutrina ne’e lori konkluzaun tuirmai ne’e: “ita ema justu, tanba ita la mate iha situasaun temi iha leten”. Jezús fali hanoin katak, iha Maromka nia oin, ema hotu tenke nakfikak an. Fraze ikus vers. 5 nian (“se imi la hakribi salan imi hotu sei mate hanesan”) mak konvite ida ba mudansa moris nian; se ita la halo mudansa, egoízmu mak sei manán no lori ita ba mate.

Iha segunda parte (kf. Lc 13,6-9), ita soi aiknanoik ai-figeira nian. Serve atu hatudu oportunidade sira ne’ebé Maromak fó ba konversaun. Testamentu Tuan uza ai-figeira nu’udar símbolu Israel nian (kf. Os 9,10), inklui mós símbolu la korresponde ba aliansa (kf. Jer 8,13) (ideia hanesan ita haree iha alegoria to’os-uvras nian iha Is 5,1-7). Ne’e duni, Maromak hein atu Israel (ai-figeira) fó fuan, katak, aseita atu konverte an ba proposta salvasaun ne’ebé Jezús lori; nia fó tempu no oportunidade seluk, atu transformasaun bele akontese duni. Nune’e, Maromak hatudu ninia laran-di’ak no pasiénsia; maibé nia lakohi atu hein nafatin ho modu indefinidu. Maski iha ton ameasa nian, iha ai-kanoi ida ne’e, ita bele haree nota ida esperansa nian: Jezús konfia katak resposta ikus Israel nian ba ninia misaun mak resposta pozitiva ida.